

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
Прикарпатський національний університет
імені Василя Стефаника

Навчально-науковий Інститут мистецтв
Кафедра управління соціокультурною діяльністю, шоу-бізнесу та івентменеджменту

МАЛАНЮК Т.З.
ФЕДОРАК В.В.
КАЧМАР О.В.
ДУТЧАК О.І.
ШИКЕРИНЕЦЬ В.В.

КРАЄЗНАВСТВО

Навчально-методичний посібник

Івано-Франківськ
2024

УДК 908(477)(075.8)
М 18

Рекомендовано до друку Вченою Радою Навчально-наукового Інституту мистецтв Прикарпатського національного університету імені Василя Стефаника.
Протокол № 1 від 18 вересня 2024 р.

Рецензенти:

Волощук Ю.І. кандидат мистецтвознавства, професор кафедри виконавського мистецтва, Прикарпатський національний університет імені Василя Стефаника.

Лояк Л.М., кандидат історичних наук, доцент кафедри готельно-ресторанної та курортної справи Прикарпатський національний університет імені Василя Стефаника.

Маланюк Т.З., Федорак В.В., Качмар О.В., Дутчак О.І., Шикеринець В.В. Краєзнавство: Навчально-методичний посібник. Івано-Франківськ: Прикарпатський національний університет імені Василя Стефаника, 2024. 50 с.

У навчально–методичному посібнику викладено програмовий матеріал, тестові й індивідуальні завдання, питання для самостійної підготовки студентів, список рекомендованої літератури з дисципліни Краєзнавство. Згідно з навчальними програмами, лекційний матеріал послідовно розкриває об’єкт–предметну сутність навчальної дисципліни, дає уяву про краєзнавство історико-географічних регіонів України.

Для студентів вищих навчальних закладів, які готуються працювати менеджерами соціокультурної діяльності, викладачів вузів, а також фахівців, що займаються краєзнавством та вивченням рідного краю.

© Маланюк Т.З., 2024

Федорак В.В., 2024

Качмар О.В., 2024

Дутчак О.І., 2024

Шикеринець В.В., 2024

© Прикарпатський національний
університет імені Василя Стефаника, 2024

ЗМІСТ

ПЕРЕДМОВА.....	4
СИЛАБУС НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ.....	5
МЕТОДИЧНІ ВКАЗІВКИ ДО ОПРАЦЮВАННЯ ЛЕКЦІЙНОГО МАТЕРІАЛУ.....	14
ПЛАНІ ПРАКТИЧНИХ ЗАНЯТЬ.....	16
ПИТАННЯ ДЛЯ САМОСТІЙНОЇ РОБОТИ СТУДЕНТІВ.....	19
ТЕМАТИКА ІНДИВІДУАЛЬНИХ ЗАВДАНЬ СТУДЕНТІВ.....	20
ПРОГРАМОВІ ВИМОГИ З НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ.....	21
ТЕСТОВІ ЗАВДАННЯ.....	22
РЕКОМЕНДОВАНА ЛІТЕРАТУРА.....	44
СЛОВНИК ТЕРМІНІВ.....	46

ПЕРЕДМОВА

Краєзнавство в Україні має глибоке коріння і давні традиції. Воно є могутнім і невичерпним джерелом духовності, моральності і культури сучасної людини є її любов до рідного краю, його безцінних багатств, шанування вікових традицій свого народу.

Знання щодо історичного розвитку, географічних особливостей, традиційної культури, визначних постатей завжди були ознакою освіченості особистості. Зібрання та систематизація такого роду даних були, як основним науковим напрямом, так і цікавим захопленням для численних науковців та звичайних громадян – справжніх патріотів рідного краю.

На сьогодні в Україні настала вельми сприятлива ситуація для розвитку краєзнавства.

Це пояснюється піднесенням рівня національної самосвідомості, зростанням інтересу як до загальної історії України в цілому, так і своєї малої Батьківщини – рідного краю, власного коріння.

Знання рідного краю не просто збагачує і звеличує людину, воно служить своєрідним містком, що єднає покоління минулих з поколіннями майбутніх.

Пошана до традицій давньої культури та славного минулого творить основи теперішності та є запорукою майбутнього.

Тому важливу роль у підготовці фахівців менеджменту соціокультурної діяльності посідає дисципліна «Краєзнавство».

Навчально-методичний посібник містить структурно-логічні блоки для проведення лекцій, практичних занять, список рекомендованої літератури, тестові завдання, завдання для самоконтролю оволодіння навчальним матеріалом. Зазначені матеріали спрямовані на методичне забезпечення вивчення дисциплін.

Навчально-методичний посібник надає можливість ґрунтовніше сприймати програмовий матеріал, системно та всебічно готуватись до практичних занять, самостійно досліджувати процеси, що відбуваються в соціокультурній діяльності.

**МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ПРИКАРПАТСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ ІМЕНІ
ВАСИЛЯ СТЕФАНІКА**

Навчально-науковий інститут мистецтв

Кафедра управління соціокультурною діяльністю, шоу-бізнесу та
івентменеджменту

СИЛАБУС НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

Краєзнавство

Рівень вищої освіти Перший (бакалаврський) рівень

Освітня програма «Менеджмент соціокультурної діяльності»

Спеціальність 028 «Менеджмент соціокультурної діяльності»

Галузь знань 02 «Культура і мистецтво»

Затверджено на засіданні кафедри
управління соціокультурною діяльністю,
шоу-бізнесу та івентменеджменту
Протокол № 1 від «30» серпня 2024 р.

м. Івано-Франківськ – 2024

1. Загальна інформація	
Назва дисципліни	Краєзнавство
Викладач (-і)	Маланюк Т.З., к.п.н., доцент.
Контактний телефон викладача	0975952780
E-mail викладача	taras.malaniuk@pnu.edu.ua
Формат дисципліни	Очний/заочний
Обсяг дисципліни	6 кредитів ЄКТС, 180 год.
Посилання на сайт дистанційного навчання	https://d-learn.pnu.edu.ua/
Консультації	згідно розкладу
2. Анотація до навчальної дисципліни	
Курс «Краєзнавство» - обов'язкова дисципліна з циклу професійної підготовки здобувачів вищої освіти, які навчаються за ОП «Менеджмент соціокультурної діяльності». Курс спрямований на вивчення особливостей та основних тенденцій сучасного розвитку краєзнавства в Україні. При вивченні дисципліни звернуто увагу та конкретний історико-географічний регіон, природу, населення, господарство, історичне минуле, пам'ятки матеріальної та духовної культури.	
3. Мета і завдання навчальної дисципліни	
Метою вивчення навчальної дисципліни «Краєзнавство» - є формування у студентів фахового розуміння вузлових проблем краєзнавства, сприяння ефективному засвоєнню теоретичних засад краєзнавства, питань його організації і управління, історичного розвитку, технології формування краєзнавчих ресурсів. Теоретичні знання, під час вивчення дисципліни, повинні сприяти формуванню чіткого уявлення про шляхи розвитку краєзнавства в Україні, його закономірності та відмінності, що дасть змогу не лише визначити негативні та позитивні тенденції цього процесу, але й усвідомити можливі шляхи перспективних напрямків розвитку. Основними завданнями навчальної дисципліни «Краєзнавство» є : - розкрити основні віхи з історії краєзнавчого руху в Україні; - формування у студентської молоді історичного мислення, вмінню аналізувати, систематизувати та узагальнювати явища й події та їх причинно-наслідкові зв'язки; - прослідкувати місце, роль та функції краєзнавства серед інших гуманітарних дисциплін.	
4. Програмні компетентності та результати навчання	
Інтегральна компетентність: Здатність розв'язувати складні спеціалізовані задачі та практичних проблем у соціокультурній сфері, у галузі освіти і науки, креативної економіки та культурних практик, що передбачає застосування теорій та методів менеджменту культури і мистецтва та характеризується комплексністю та невизначеністю умов. Загальні компетентності: ЗК 4. Здатність спілкуватися державною мовою як усно, так і письмово. ЗК 17. Здатність реалізувати свої права і обов'язки як члена суспільства, усвідомлювати цінності громадянського (вільного демократичного) суспільства та необхідність його сталого розвитку, верховенства права, прав і свобод людини і громадянина в Україні. ЗК 18. Здатність зберігати та примножувати моральні, культурні, наукові цінності і досягнення суспільства на основі розуміння історії та закономірностей розвитку предметної області, її місця у загальній системі знань про природу і суспільство та у розвитку суспільства, техніки і технологій, використовувати різні види та форми рухової активності для активного відпочинку та ведення	

здорового способу життя.			
СК 19. Здатність критично усвідомлювати взаємозв'язок між культурними, соціальними та економічними процесами.			
СК 20. Здатність аналізувати економічні, екологічні, правові, політичні, соціологічні, технологічні аспекти формування ринку культури.			
СК 26. Здатність діяти соціально відповідально			
СК 29. Здатність виявляти, використовувати, інтерпретувати, критично аналізувати джерела інформації в області менеджменту соціокультурної сфери.			
Програмні результати навчання:			
РН 2. Збирати та впорядковувати інформацію			
РН 8. Визначати соціокультурний потенціал різних стейкхолдерів культурного життя.			
РН 9. Оцінювати сучасну соціокультурну ситуацію.			
РН 10. Вивчати, узагальнювати та адаптовувати найкращий досвід соціокультурної розбудови.			
РН 15. Вміти встановлювати діалог з різними професійними суб'єктами та групами.			
РН 18. Проявляти самостійність суджень та самокритичність у процесі дискусії.			
5. Організація навчання			
Обсяг навчальної дисципліни			
Вид заняття		Загальна кількість годин	
лекції		34	
семінарські заняття / практичні / лабораторні		36	
Самостійна робота		110	
Ознаки навчальної дисципліни			
Семестр	Спеціальність	Курс (рік навчання)	Нормативний / вибірковий
2	Менеджмент соціокультурної діяльності	I курс , I рік	нормативний

Тематика навчальної дисципліни			
Тема	кількість год.		
	лекції	семінар заняття	сам. роб.
Тема 1. Вступ до краєзнавства.	2	2	6
Тема 2. Форми і методи краєзнавства.	2	2	6
Тема 3. Напрями краєзнавчих досліджень.	2	2	6
Тема 4. Джерела краєзнавства.	2	2	6
Тема 5. Історія краєзнавчого руху в Україні.	2	2	6
Тема 6. Галичина як історико-етнографічний край.	2	2	6
Тема 7. Волинь та Полісся: історико-краєзнавча характеристика.	2	2	6
Тема 8. Закарпаття як історико-географічний край.	2	2	6
Тема 9. Поділля, Північна Буковина та Бессарабія як історико-географічні регіони та історико-етнічні області.	2	2	6
Тема 10. Слобожанщина: історико-краєзнавча характеристика.	2	2	6
Тема 11. Надніпрянщина та Чернігово-Сіверщина: історико-географічна характеристика.	2	2	5
Тема 12. Історичний розвиток Причорномор'я.	2	2	5
Тема 13. Довкілля як об'єкт краєзнавчих досліджень.	2	2	5
Тема 14. Дослідження історії краю в краєзнавстві.	2	2	10
Тема 15. Краєзнавча діяльність установ науки, освіти і культури.	2	2	10
Тема 16. Краєзнавча діяльність музейних закладів.	2	2	5
Тема 17. Краєзнавча робота в туристських організаціях.	2	4	10
ЗАГ.:	34	36	110
6. Система оцінювання навчальної дисципліни			

Загальна система оцінювання курсу	Форми контролю знань студентів: • поточний; • підсумковий семестровий (залік). Оцінювання здійснюється за національною та ECTS шкалою на основі 100-бальної системи. (п. 8.3. Види контролю «Положення про організацію освітнього процесу та розробку основних документів з організації освітнього процесу в Прикарпатському національному університеті імені Василя Стефаника» (Наказ ректора № 417 від 03.07.2023 р.). 100-бальна шкала переводиться у відповідну національну шкалу («відмінно», «добре», «задовільно», «незадовільно») та шкалу європейської кредитно-трансферної системи (ЄКТС – A, B, C, D, E, FX, F). Загальні 100 балів включають: Поточний контроль проводиться на кожному практичному занятті та за результатами виконання завдань самостійної роботи. Він передбачає оцінювання теоретичної підготовки студентів із зазначеної теми (у тому числі, самостійно опрацьованого матеріалу) під час роботи на практичних заняттях. Оцінки у національній шкалі («відмінно» – 5, «добре» – 4, «задовільно» – 3, «незадовільно» – 2), отримані студентами, виставляються у журналах обліку відвідування та успішності академічної групи (питома вага оцінки – 50%). Контроль самостійної роботи дозволяє оцінити рівень сформованості відповідних компетентностей. Виконується на платформі D-Learn за тематикою курсу (оцінюється від 0 до 10 балів) та у формі есе (письмова робота в електронному вигляді) – (оцінюється від 0 до 5 балів). Загальна питома вага оцінки за контроль самостійної роботи – 15 %. Семестрова контрольна робота – дозволяє оцінити рівень сформованості відповідних компетентностей. Виконується на платформі D-Learn за тематикою курсу. Питома вага оцінки – 15%. Тестовий контроль проводиться двічі за семестр. Кожен з яких оцінюється у 10 балів. Загальна максимальна кількість балів, відповідно, 20. Підсумковий семестровий контроль – це підсумкове оцінювання результатів навчання здобувача вищої освіти за семестр, що здійснюється в університеті. Підсумковий семестровий контроль – сума балів поточного контролю, семестрової контрольної роботи та контролю самостійної роботи. Підсумковий семестровий контроль виносяться на останню академічну годину (практичне заняття) опанування курсу.
Вимоги до письмової роботи	Письмова робота включає певні теми завдань за тематикою курсу.
Практичні заняття	Оцінюється у п'ятибальній шкалі Поточні оцінки, які отримуються під час практичних занять, сумуються й множаться на коефіцієнт.
Умови	Отримання інтегральних результатів до останнього заняття – 25 балів.

допуску до підсумково го контролю	Студентам, які мають пропуски, дозволяється ліквідувати академічну заборгованість відповідно до графіку ліквідації академзаборгованості за встановленими правилами.
7. Політика навчальної дисципліни	
Письмові роботи	Робота виконана на певну тему обсягом не більше 4 сторінок
Академічна доброчесність	Атмосферу довіри, взаєморозуміння, взаємоповаги потрібно будувати щоденно. Політика ректорату спрямована на академічну доброчесність, прозорість та законність діяльності. Задля цього розроблено та впроваджено «Положення про запобігання академічному плагіату та іншим порушенням академічної доброчесності у навчальній та науково-дослідній роботі здобувачів освіти Прикарпатського національного університету імені Василя Стефаника», «Положення про Комісію з питань етики та академічної доброчесності Прикарпатського національного університету імені Василя Стефаника», «Кодекс честі Прикарпатського національного університету імені Василя Стефаника» і опубліковано їх на сайті. В університеті академічна доброчесність передбачається за замовчуванням. Це означає, що всі здані роботи є результатом вашої розумової праці та творчості. Якщо ви подали роботу когось іншого, повністю або частково, без належного цитування, завдання буде оцінене в 0 балів (без права перездачі)
Відвідування занять	Усі студенти, незалежно від форми навчання, зобов'язані відвідувати аудиторні заняття і проходити всі форми поточного та підсумкового контролю. Відпрацювання пропущених занять відбувається у перший день за графіком консультацій викладача з навчальної дисципліни, за винятком поважної причини у студента (документальне підтвердження) згідно «Порядку організації та проведення оцінювання успішності здобувачів вищої освіти Прикарпатського національного університету імені Василя Стефаника (п.4)».
Неформальна освіта	Зараховуються як підсумковий контроль, результати онлайн курсів на платформах Coursera, Prometheus, які відповідають програмі навчальної дисципліни. Рекомендовані: Основи авторського права в креативних індустріях https://cases.media/en/learning/course/copyright/about?srsId=AfmBOop3rjfp7PWRorTUv69m2GEkfJfmySL1IO1sUGohQAs-s2p9wb Академічна доброчесність: онлайн-курс для викладачів https://prometheus.org.ua/course/course-v1:Prometheus+AI101+2021_T2 Безпека в інтернеті під час війни: практичний курс https://prometheus.org.ua/course/course-v1:MINZMIN+ISWT101+2023_T2 Інформаційна гігієна. Як розпізнати брехню в соцмережах, в інтернеті та на телебаченні https://prometheus.org.ua/course/course-v1:Prometheus+IH101+2021_T3 Критичне мислення для освітян https://prometheus.org.ua/course/course-v1:CZ+CTFT101+2017_T3 Культура та політика: багатозначність (взаємозв'язків) https://prometheus.org.ua/prometheus-free/culture-politics/ Спадщина для соціальної згуртованості під час війни: кейси українських культурних діячів https://www.prostir.ua/?news=onlajn-kurs-vid-prometheus-spadschyna-dlya-sotsialnoji-zhurtovanosti-pid-chas-vijny-kejsy-ukrajinskyh-kulturnyh-dijevtsiv

8. Рекомендована література

1. Маланюк Т.З. Краєзнавство: навч.-метод. посіб. для студентів спеціальності 028 «Менеджмент соціокультурної діяльності». Київ : ТОВ «Видавничий дім «АртЕк», 2019. 186 с.
2. Маланюк, Т. З. Краєзнавство і туризм : навч. посібник. Івано-Франківськ : СПД І.О. Іванців, 2010. 200 с.
3. Стежками Прикарпаття : фотоальбом. / Т. Маланюк та ін. Львів : Манускрипт-Львів, 2018. 150 с.
4. Запрошує Прикарпаття = Welcome to the Ciscarpathia : ілюстроване видання / Т. Маланюк та ін. Львів : Манускрипт, 2016. 127 с.
5. Маланюк Т., Шикеринець В., Вичівський П., Орлова В. Помежів'я історії. Націотворчі, культурні і туристичні виміри минулого і сьогодення України: Колект. монограф. / Заг. наук. ред. І. Монолатія, Л. Польової Івано-Франківськ : Лілея-НВ, 2023. С. 190-200.
6. Маланюк Т., Качмар О. Мистецька спадщина Гуцульщини / Pro publico bono / Для загального добра : на пошану доктора історичних наук, професора Володимира Клапчука з нагоди його 60-річчя : Колективна монографія / Упор. Л.В. Польова, І.Я. Мендела, О.В. Поздняков / Прикарпатський національний університет імені Василя Стефаника. Івано-Франківськ : Фоліант, 2023. С. 284–300.
7. Маланюк Т. Використання культурно-історичних пам'яток національного заповідника «Давній Галич» для розвитку туризму. Проблеми активізації рекреаційно-оздоровчої діяльності населення матеріали XII Міжнар. наук. практ. конф., м. Львів, 23-24 квітня 2020 р. С. 257-259.
8. Маланюк Т.З. Пам'ятки Західно-Української Народної Республіки культурно-історичні: Івано-Франківська область Західно-Українська Народна Республіка 1918–1923. Енциклопедія : До 100-річчя Західно-Української Народної Республіки. Т. 3: П – С. Івано-Франківськ : Манускрипт-Львів, 2020. С.31-37.
9. Реєнт О. Краєзнавство в Україні : історичні традиції і стратегія розвитку Київ, 2019. 213 с.
10. Сливка Л. В. Краєзнавство і туризм : навч.-метод. посіб. для студ. зі спец. «Географія» Івано-Франківськ : Симфонія форте, 2013. 80 с.
11. Великочий В.С., Маланюк Т.З., Мельник Г.Д. Прикарпаття туристичне / Прикарпаття спадщина віків. Пам'ятки природи, історії. Культури, етнографії. Історико-культурологічне видання. Львів : Манускрипт-Львів, 2006. С. 504–567.
12. Клапчук В.М. Туризм і курортне господарство Галичини : монографія. Прикарпатський національний університет імені Василя Стефаника. Івано-Франківськ : Фоліант, 2012. 224 с.
13. Кузенко П. Я. Сакральна архітектура України. Навч. метод. посіб. / За заг. ред. проф. В.А. Качкана . Івано-Франківськ, 2008. 88 с.
14. Крачило М. П. Краєзнавство і туризм : навч. посіб. Київ : Вища школа, 1994. 180 с.
15. Кремень В. Вітчизняне краєзнавство : стратегічні орієнтири сучасної освітньої парадигми. *Краєзнавство*. 2011. № 3. С. 10–15.
15. Кушнарєнко Н. М. Бібліотечне краєзнавство : підручник. Київ: Знання, 2007. 502 с.
16. Гаврилишин, П., Чорненький Р. Станиславів: віднайдені історії. Брустурів : Дискурсус, 2020. 256 с.
17. Положення про запобігання академічному плагіату в Прикарпатському національному університеті імені Василя Стефаника. URL: <https://pnu.edu.ua/положення-про-запобігання-плагіату>
18. Помежів'я історій. Націотворчі, культурні та туристичні виміри минулого і сьогодення України. ред. І. Монолатія, Л. Польової Івано-Франківськ : Лілея-НВ, 2023. 352 с
19. Про культуру : Закон України від 4.2.2000 р. (Відомості Верховної Ради України). 2000. № 24. С. 69.
20. Про музеї та музейну справу : Закон України від 29.06. 1995 р. (Відомості Верховної Ради України). 1995. № 25. С. 9.
21. Про охорону культурної спадщина : Закон України від 08.06.2000 р. (Відомості Верховної Ради України). 2000. № 39. С. 333.
22. Правова охорона культурної спадщини. Київ. : Інтерграфік, 2004. 320 с.
23. Правова охорона культурної спадщини. Нормативна база. Київ. : ХІК, 2006. 576 с.
24. Про охорону навколишнього природного середовища : Закон України від 25.06.99 р. (Відомості Верховної Ради України). 1999. № 4. С. 546.
25. Про природно-заповідний фонд України : Закон України від 6.06.992 р. (Відомості Верховної Ради України). 1992. № 34. С. 502.
26. Бойківщина : Історико-етнографічне дослідження / Відп. ред. Ю. Г. Гошко. Київ.: Наук. думка, 1983. 304 с.

27. Грабовецкий В. Ілюстрована історія Прикарпаття : Вид. друге доп. Т. III. Івано-Франківськ : «Нова Зоря», 2004. 464 с.
28. Петранівський В. Л., Рутинський М.Й. Туристичне краєзнавство : навч. посіб. / за ред. проф. Ф. Д. Заставного. Київ. : Знання, 2006. 575 с.

Маланюк Т.З, к.п.н., доцент, доцент кафедри управління соціокультурною діяльністю, шоу бізнесу та івентменеджменту

МЕТОДИЧНІ ВКАЗІВКИ ДО ОПРАЦЮВАННЯ ЛЕКЦІЙНОГО МАТЕРІАЛУ

Лекції займають важливе місце у вивченні дисципліни «Краєзнавство» студентами. Вони є основою та інструментом, які допомагають студентам ефективно орієнтуватися у навчальному процесі, надаючи знання, необхідні для подальшого глибокого вивчення предмета, а також роз'яснюючи складні поняття та положення. Активна участь студентів у лекціях є запорукою успішного засвоєння необхідного обсягу знань, що сприятиме формуванню кваліфікованого спеціаліста з відповідним рівнем знань і навичок. На початку лекції викладач зазвичай оголошує тему, план проведення та рекомендує навчальну літературу і джерела. Під час лекції студенти повинні уважно слухати викладача, аналізувати отриману інформацію та конспектувати найважливіші моменти. Наприкінці лекції студенти мають можливість задати викладачеві питання для роз'яснення незрозумілого. Належне ведення конспекту під час лекції сприятиме збереженню необхідної інформації та надасть йому змогу в подальшому проаналізувати її. Уважне ведення конспекту під час лекції допоможе зберегти важливу інформацію та дозволить в подальшому її проаналізувати.

Робота над конспектами лекцій

Під час підготовки до семінарських та практичних занять студент уважно переглядає свій конспект лекції та повторно аналізує отриману інформацію. При вивченні матеріалу лекції він порівнює викладене на лекції з тим, що він законспектував, відповідно до плану семінарського заняття, який міститься в навчально-методичному комплексі та методичних матеріалах для проведення семінарів і практичних занять з обраної дисципліни. Якщо в конспекті відсутній матеріал з окремих питань лекції, або якщо певні питання розкриті не повністю, або ж винесені на самостійне опрацювання чи написання реферату, студенту необхідно звернутися до рекомендованих підручників, навчальних посібників, статистичних даних тощо.

Робота з навчальною, науковою літературою, джерелами

Працюючи з підручниками, навчальними посібниками, джерелами та інтернет-ресурсами, а також науковою і спеціалізованою літературою, важливо отримати максимальну кількість теоретичних знань і необхідних відомостей. Перш ніж почати роботу з цими джерелами, студент повинен ознайомитися з їх змістом, щоб визначити, чи варто їх опрацьовувати і чи мають вони відношення до вивченого курсу. Лише після цього можна вибрати відповідні матеріали для вивчення (глави, розділи тощо) і розпочати їх детальне вивчення. Під час опрацювання матеріалу важливо з'ясувати суть вивченого питання, не оминаючи визначення незрозумілих чи нових слів і термінів, а також роз'яснюючи їх значення за допомогою словників, довідників або контексту речення.

При вивченні матеріалів з підручників, навчальних посібників, а також під час роботи з науковою та спеціалізованою літературою важливо аналізувати прочитане в контексті прослуханих лекцій та зроблених конспектів. Необхідно робити логічні висновки і записувати незрозумілі моменти для подальшого їх обговорення на практичних заняттях. Тому, під час опрацювання матеріалів, студентам рекомендується розробити зручну для себе систему позначок, яка може включати підкреслення, нотатки на полях книг або нормативно-правових актів, виписки, використання маркерів різних кольорів, формулювання інших авторів та посилання на різні джерела, а також запис важливих відомостей на окремих аркушах. Це допоможе ефективно фіксувати опрацьований матеріал. Окрім того, під час роботи з науковою та спеціалізованою літературою студент може знайти посилання на джерела, які не зазначені в навчально-методичному комплексі. Це, безумовно, є корисним для самостійного та глибшого вивчення правового матеріалу.

ПРАКТИЧНІ ЗАВДАННЯ **(плани практичних занять)**

ЗАНЯТТЯ №1.

ТЕМА: ВСТУП ДО «КРАЄЗНАВСТВА»

1. Поняття «краєзнавство», «історичне краєзнавство», «історична регіоналістика». Види краєзнавства
2. Об'єктивно-предметна сфера історичного краєзнавства
3. Функції та завдання історичного краєзнавства
4. Зв'язок історичного краєзнавства з спеціальними історичними дисциплінами

ЗАНЯТТЯ №2.

ТЕМА: ФОРМИ І МЕТОДИ КРАЄЗНАВСТВА

1. Методи краєзнавчих досліджень
2. Форми краєзнавства
3. Види організації краєзнавчого руху

ЗАНЯТТЯ №3.

ТЕМА: НАПРЯМИ КРАЄЗНАВЧИХ ДОСЛІДЖЕННЯ

1. Загальна характеристика напрямів
2. Історичний напрям
3. Етнографічний напрям
4. Літературний напрям
5. Географічний напрям
6. Мистецький напрям

ЗАНЯТТЯ №4.

ТЕМА: ДЖЕРЕЛА КРАЄЗНАВСТВА

1. Краєзнавча бібліографія
2. Усні джерела
3. Картографічні та статистичні джерела
4. Друковані та офіційні джерела
5. Пам'ятки історії та культури

ЗАНЯТТЯ №5.

ТЕМА: ІСТОРІЯ ЗАРОДЖЕННЯ КРАЄЗНАВЧОГО РУХУ В УКРАЇНІ

1. Початки краєзнавчого руху
2. Розвиток історичного краєзнавства у другій половині XIX – на початку XX ст
3. Історико-краєзнавчий рух у міжвоєнний період

ЗАНЯТТЯ №6.

ТЕМА: ГАЛИЧИНА ЯК ІСТОРИКО-ЕТНОГРАФІЧНИЙ КРАЙ

1. Початки краєзнавчого руху
2. Розвиток історичного краєзнавства у другій половині XIX – на початку XX ст.
3. Історико-краєзнавчий рух у міжвоєнний період

ЗАНЯТТЯ №7.

ТЕМА: ВОЛИНЬ ТА ПОЛІССЯ: ІСТОРИКО-КРАЄЗНАВЧА ХАРАКТЕРИСТИКА

1. Основні етапи історичного розвитку
2. Визначні пам'ятки культури краю
3. Становлення та розвиток історико-краєзнавчих досліджень

ЗАНЯТТЯ №8.

ТЕМА: ЗАКАРПАТТЯ ЯК ІСТОРИКО-ГЕОГРАФІЧНИЙ КРАЙ

1. Основні періоди історії
2. Історико-культурні заповідники та визначні пам'ятки
3. Становлення та розвиток історико-краєзнавчих досліджень

ЗАНЯТТЯ №9.

ТЕМА: ПОДІЛЛЯ ЯК ІСТОРИКО-ЕТНОГРАФІЧНИЙ КРАЙ

1. Основні періоди історії
2. Історико-культурні заповідники та визначні пам'ятки
3. Становлення та розвиток історико-краєзнавчих досліджень

ЗАНЯТТЯ №10.

ТЕМА: ПІВНІЧНА БУКОВИНА ТА БЕССАРАБІЯ ЯК ІСТОРИКО-ГЕОГРАФІЧНІ РЕГІОНИ ТА ІСТОРИКО-ЕТНІЧНІ ОБЛАСТІ

1. Основні періоди історії
2. Історико-культурні заповідники та визначні пам'ятки
3. Становлення та розвиток історико-краєзнавчих досліджень

ЗАНЯТТЯ №11.

ТЕМА: СЛОБОЖАНЩИНА: ІСТОРИКО-КРАЄЗНАВЧА ХАРАКТЕРИСТИКА

1. Основні періоди історії
2. Історико-культурні заповідники та визначні пам'ятки
3. Становлення та розвиток історико-краєзнавчих досліджень

ЗАНЯТТЯ №12.

ТЕМА: НАДДНІПРЯНЩИНА ТА ЧЕРНІГОВО-СІВЕРЩИНА: ІСТОРИКО-ГЕОГРАФІЧНА ХАРАКТЕРИСТИКА

1. Основні періоди історії
2. Історико-культурні заповідники та визначні пам'ятки
3. Становлення та розвиток історико-краєзнавчих досліджень

ЗАНЯТТЯ №13.

ТЕМА: ІСТОРИЧНИЙ РОЗВИТОК ПРИЧОРНОМОР'Я

1. Основні періоди історії
2. Історико-культурні заповідники та визначні пам'ятки
3. Становлення та розвиток історико-краєзнавчих досліджень

ЗАНЯТТЯ №14.

ТЕМА: ДОВКІЛЛЯ ЯК ОБ'ЄКТ КРАЄЗНАВЧИХ ДОСЛІДЖЕНЬ

1. Природниче краєзнавство: основні напрями дослідження
2. Природно-заповідний фонд України
3. Охорона природного середовища

ЗАНЯТТЯ №15.

ТЕМА: ДОСЛІДЖЕННЯ ІСТОРІЇ КРАЮ В КРАЄЗНАВСТВІ

1. Напрями досліджень історії краю крізь призму часу
2. Джерела з історії краю
3. Комплексне дослідження населеного пункту
4. Соціальна історія краю
5. Пам'ятки історії та культури краю: принципи та підходи дослідження

ЗАНЯТТЯ №16.

ТЕМА: КРАЄЗНАВЧА ДІЯЛЬНІСТЬ УСТАНОВ НАУКИ, ОСВІТИ І КУЛЬТУРИ

1. Краєзнавчі дослідження в науково-дослідних установах
2. Краєзнавство у навчальних закладах
3. Краєзнавча діяльність бібліотек
4. Архіви у краєзнавчих дослідженнях

ЗАНЯТТЯ №17.

ТЕМА: КРАЄЗНАВЧА ДІЯЛЬНІСТЬ МУЗЕЙНИХ ЗАКЛАДІВ

1. Краєзнавчі музеї у системі українського краєзнавства
2. Музеологія як наука
3. Типологія класифікації українських музеїв
4. Краєзнавчі музеї: сторінки історії
5. Громадські музеї
6. Краєзнавчий потенціал музеїв під відкритим небом та екомuzeїв

ЗАНЯТТЯ №18.

ТЕМА: КРАЄЗНАВЧА РОБОТА В ТУРИСТСЬКИХ ОРГАНІЗАЦІЯХ

1. Краєзнавство і туризм. Туристичне краєзнавство
2. Туристичні ресурси та їх комплексна оцінка
3. Туристичне районування території України
4. Туристичні регіони

ПИТАННЯ ДЛЯ САМОСТІЙНОЇ РОБОТИ СТУДЕНТІВ

1. Поняття краєзнавство.
2. Основні періоди розвитку краєзнавства.
3. Визначіть синонімічні терміни краєзнавство.
4. З'ясуйте основні підходи до визначення краєзнавства.
5. Визначіть соціальну цінність краєзнавства.
6. Проаналізуйте загальновживані дефініції терміну краєзнавство.
7. Визначіть функції краєзнавства.
8. Дайте оцінку краєзнавчій Україні.
9. Визначіть змістові ознаки краєзнавства.
10. Проаналізуйте організаційну ознаку краєзнавства.
11. Визначіть ознаки класифікації краєзнавства.
12. Проаналізуйте види краєзнавства.
13. Визначіть структурну модель краєзнавства.
14. Проаналізуйте шкільне краєзнавство.
15. Проаналізуйте громадське краєзнавство.
16. З'ясуйте структуру державного краєзнавства.
17. Дайте оцінку діяльності місцевих архівів у структурі державного краєзнавства.
18. Проаналізуйте діяльність бібліотечного краєзнавства.
19. Проаналізуйте діяльність шкільного краєзнавства.
20. Визначіть функції шкільного краєзнавства.
21. Проаналізуйте форми шкільного краєзнавства.
22. Визначіть об'єктивні чинники для розвитку вузівського краєзнавства.
23. З'ясуйте сутність громадського краєзнавства.
24. Проаналізуйте діяльність Національної спілки краєзнавців.
25. Дайте характеристику комерційному краєзнавству.
26. Назвіть об'єкт географічного краєзнавства.
27. Визначіть головний зміст і стратегію діяльності географічного краєзнавства.
28. Проаналізуйте діяльність краєзнавців–аматорів.
29. З'ясуйте об'єкти вивчення економічного краєзнавства.
30. Дайте характеристику змісту економіки краю.
31. Визначіть пріоритетне місце економічного краєзнавства серед його основних видів.
32. Назвіть об'єкт історичного краєзнавства.
33. Проаналізуйте головні напрями літературного краєзнавства.

ТЕМАТИКА ІНДИВІДУАЛЬНИХ ЗАВДАНЬ ДЛЯ СТУДЕНТІВ

1. Теоретичні основи краєзнавства
2. Поняття та особливості краєзнавства
3. Основні етапи розвитку краєзнавства.
4. Писемні джерела краєзнавства.
5. Пам'ятки літописання.
6. Краєзнавчі документи козащини.
7. Краєзнавча діяльність братств.
8. Виникнення книгодрукування.
9. Піднесення національної самосвідомості українського народу.
10. Козацькі літописи.
11. Історико-географічне дослідження краю.
12. Історичне товариство Нестора Літописця.
13. Наукове товариство Т. Г. Шевченка.
14. Одеське товариство історії та старожитностей.
15. Діяльність археологічної комісії.
16. Період українського «ренесансу».
17. Київська комісія краєзнавства.
18. Слобожанська комісія краєзнавства.
19. Перша всеукраїнська краєзнавча конференція.
20. Український комітет краєзнавства.
21. Журнал «Краєзнавство».
22. Центральне бюро краєзнавства.
23. «Репресоване краєзнавство».
24. Відродження місцевих краєзнавчих осередків.
25. Всеукраїнське товариство охорони пам'яток історії та культури.
26. «Історія міст і сіл України».
27. «Звіт пам'яток історії та культури».
28. Всеукраїнська спілка краєзнавців.
29. Краєзнавча бібліографія.
30. Картографічні джерела.
31. Усні джерела.
32. Статистичні джерела.
33. Друковані джерела.
34. Пам'ятки історії та культури.
35. Функції краєзнавства.
36. Методологія краєзнавства.
37. Методика дослідження краєзнавства.
38. Форми краєзнавства.
39. Туристичне краєзнавство.
40. Літературне краєзнавство.

ПРОГРАМОВІ ВИМОГИ ДО ДИСЦИПЛІНИ

1. Поняття «краєзнавство», «історичне краєзнавство», «історична регіоналістика». Види краєзнавства.
2. Об'єктивно-предметна сфера історичного краєзнавства.
3. Функції та завдання історичного краєзнавства.
4. Зв'язок історичного краєзнавства з спеціальними історичними дисциплінами.
5. Методи краєзнавчих досліджень.
6. Форми краєзнавства.
7. Види організації краєзнавчого руху.
8. Загальна характеристика напрямів краєзнавчих досліджень
9. Історичний напрям.
10. Етнографічний напрям.
11. Літературний напрям.
12. Географічний напрям.
13. Мистецький напрям.
14. Краєзнавча бібліографія.
15. Усні джерела.
16. Картографічні та статистичні джерела.
17. Друковані та офіційні джерела.
18. Пам'ятки історії та культури.
19. Початки краєзнавчого руху.
20. Розвиток історичного краєзнавства у другій половині XIX – на початку XX ст.
21. Історико-краєзнавчий рух у міжвоєнний період.
22. Розвиток історичного краєзнавства у другій половині XX – на початку XXI ст.
23. Тенденції та перспективи розвитку краєзнавства на сучасному етапі.
24. Краєзнавчий рух та його законодавче регулювання.
25. Основні етапи історичного розвитку.
26. Історико-культурні заповідники та визначні пам'ятки.
27. Краєзнавчі дослідження та краєзнавці Галичини.
28. Історія м. Івано-Франківська.
29. Визначні пам'ятки.
30. Розвиток історичного краєзнавства.
31. Визначні пам'ятки культури краю.
32. Становлення та розвиток історико-краєзнавчих досліджень.
33. Основні періоди історії.
34. Історико-культурні заповідники та визначні пам'ятки.
35. Становлення та розвиток історико-краєзнавчих досліджень.
36. Основні віхи історії.
37. Краєзнавчі дослідження.
38. Етапи історичного розвитку Київщини.
39. Історико-культурні заповідники та визначні пам'ятки Київщини.
40. Розвиток краєзнавства Київщини.
41. Етапи історичного розвитку Полтавщини.
42. Історико-культурні заповідники та визначні пам'ятки Полтавщини.
43. Розвиток краєзнавства Полтавщини.
44. Крим та Причорномор'я: основні етапи історичного розвитку.
45. Таврія та Донщина (загальна історико-географічна характеристика).
46. Пам'ятки культури та визначні історико-культурні заповідники регіону.
47. Краєзнавчі дослідження Південного регіону.

ТЕСТОВІ ЗАВДАННЯ

1.Краєзнавство розглядається як :

вивчення окремо взятої країни
вивчення України
вивчення рідного краю
вивчення регіону

2. Авторських визначень поняття «краєзнавства» на сьогодні є близько:

10
100
300
500

3.Краєзнавці-аматори пов'язують свою діяльність з:

державним краєзнавством
громадським краєзнавством
шкільним краєзнавством
загальним краєзнавством

4.Центральне місце в структурі державного краєзнавства займають:

гуртки
товариства
музеї
клуби

5.Найдавнішою формою краєзнавства є:

державне краєзнавство
громадське краєзнавство
шкільне краєзнавство
навчальне краєзнавство

6.Розвиток установ культури вивчає:

географічне краєзнавство
економічне краєзнавство
історичне краєзнавство
етнографічне краєзнавство

7.В основу туристсько-краєзнавчого дослідження покладено:

історико-географічний регіон
територіально-адміністративні одиниці – області, району, міста, села
туристичний регіон
туристичний район

8.Туристичне краєзнавство існує кількісно у формах:

у двох
у трьох
у чотирьох
у п'яти

9.Науково і науково-популярна форма туристичного краєзнавства належить до:

державної
громадської
шкільної
навчальної

10.Об'єктом туристичного краєзнавства є:

країнознавча характеристика
історико-географічний регіон
рекреаційно-туристичний потенціал території
складові туристично-рекреаційного потенціалу краю

11. Пріоритет введення в обіг поняття «краєзнавство» належить:

М. Грушевському
І. Франку
П. Чубинському
С. Русовій

12. Предмет «вітчизнознавство», що став основою сучасного краєзнавства був запроваджений видатним вченим:

К. Ушинським
С. Рудницьким
Д. Яворницьким
Д. Багалієм

13.Краєзнавство, як сукупність наукових дисциплін було визначено:

М. Кордубою
П. Тутковським
П. Троньком
М. Василенко

14.Зусилля краєзнавців на сьогодні координується:

Кабінетом міністрів України
Верховною радою України
Національною спілкою краєзнавців України
Обласними державними адміністраціями

15.До відомих теоретиків краєзнавства середини ХХ ст. належить:

М. Баранський
Б. Гаврилів
Я. Серкіз
І. Андрухів

16.Відома стаття «Галицьке краєзнавство» (1892 р.) належить:

М. Коцюбинському
М. Грушевському
І. Крип'якевичу
І. Франку

17.На науковому компоненті краєзнавства на початку ХХ ст. наголошував:

В. Круль
Я. Жупанський
П.Тутковський

І. Рожко

18.Значний вклад у становленні історичного краєзнавства належить прогресивним діячам науки і культури минулого:

Ф. Вовку
Д. Яворницькому
А. Вахнянину
П. Чубинському

19.Археологічні пам'ятки є об'єктом:

літературного краєзнавства
географічного краєзнавства
історичного краєзнавства
економічного краєзнавства

20.Збирання та вивчення усної народної творчості, різноманітних форм фольклору: казок, дум, легенд, пісень є головним напрямом:

літературного краєзнавства
історичного краєзнавства
географічного краєзнавства
економічного краєзнавства

21.В період стародавньої історії України першими краєзнавцями були:

літописці
писарі
поети
князі

22.Літопис «Повість временних літ» був укладений у:

IX ст.
X ст.
XII ст.
XIV ст.

23.Краєзнавче вивчення Південної України, зокрема Запорозжя у XVII ст. здійснив:

Гійом-Левассер де Боплан
Амвросій Контаріні
Михайло Литвин
Еріх Лясота

24.Організатором шкільних краєзнавчих екскурсій у кінці XIX – на початку XX ст. був:

В. Антонович
В. Хвойка
І. Петр
П. Франко

25. Правління «Кримського гірського клубу» знаходилося в:

Одесі
Києві
Ялті

Севастополі

26. Давній Київський літописний звід «Повість временних літ» був укладений:

Аскольдом

Антонієм

Нестором

Володимиром

27. В якому місті було утворено туристичне товариство «Чорногора»

м. Львові

м. Станиславові

м. Коломиї

м. Ужгороді

28. Фундаментальну 26-томну «Історію міст і сіл УРСР» було видано в:

1950-60-ті рр.

1960-70-ті рр.

1970-80-ті рр.

1980-90-ті рр.

29. Події місцевої історії, зокрема Карпатського краю, містяться в монастирських літописах-хроніках:

Густинському

Галицько-Волинському

Межигірському

Мгарському

30. Красознавча діяльність Т. Г. Шевченка, подорожі котрого пов'язані з Київщиною, Полтавщиною, Чернігівщиною та інших місцевостях надихнули поета та художника на створення серії малюнків:

«Мальовнича Київщина»

«Мальовнича Полтавщина»

«Мальовнича Чернігівщина»

«Мальовнича Україна»

31. Загальновідомі красознавчі подорожі рідним краєм, Карпатами, до яких залучалась студентська молодь здійснювалися:

М. Грушевським

М. Коцюбинським

І. Франком

В. Стефаником

32. Туристичне товариство «Чорногора» було утворено у:

1890 р.

1900 р.

1910 р.

1921 р.

33. У міжвоєнний період туристичне товариство «Чорногора» відновило свою діяльність у:

1921 р.

1922 р.

1924 р.

1925 р.

34.Товариство «Плай» засноване у:

1900 р.

1910 р.

1924 р.

1925 р.

35.Друкованим органом товариства «Плай» став журнал-щомісячник:

«Наша країна»

«Наша Батьківщина»

«Наша Галичина»

«Наша Україна»

36.Закон України «Про туризм» прийнято Верховною Радою України у:

1995 р.

1997 р.

1999 р.

2000 р.

37.Серед праць туристсько-краєзнавчого напрямку особливе місце посідає двотомне видання:

«Намисто України»

«Намисто Дніпра»

«Намисто Славутича»

«Намисто Галичини»

38.Перший маркований туристичний маршрут до г. Говерла встановив:

Леопольд Вайгель

Генріх Гінсіровський

І. Крип'якевич

І. Франко

39.У першій половині XX ст. спорудження найбільшого табору українського Пласту відбувалося при допомозі:

О. Тисовського

І. Чмоли

Андрея Шептицького

П. Франка

40.Багаторічним головою правління Всеукраїнської спілки краєзнавців був:

М. Рильський

Є. Скляренко

П. Тронько

Л. Руденко

41.Символом боротьби проти турецько-татарської агресії є образ жінки-патріотки :

Марійки Підгірянки

Насті Чагрівни

Марусі Богуславки

Олени Теліги

42.Сторінки історії боротьби українського народу проти турецько-татарської агресії увінчує пам'ятне місце біля відомого монастиря Галичини:

Гошівського
Крехівського
Угринівського
Кохавинського

43.Значний внесок у розвиток освіти, науки, захисту православ'я українського народу здійснив:

С. Величко
С. Наливайко
П. Сагайдачний
І. Самойлович

44.Хотинська війна відбулася у:

1621 р.
1648 р.
1658 р.
1687 р.

45.На місці битви у Хотинській війні відкрито пам'ятник визначному воєнному і політичному діячу:

Б. Хмельницькому
П. Сагайдачному
І. Виговському
П. Дорошенку

46.Важлива роль в історії запорозького козацтва XVII ст. належить кошовому отаману війська Запорозького:

Костю Гордієнку
Івану Богуну
Северину Наливайку
Івану Сірку

47.Однією з найвизначніших пам'яток Визвольної війни є місто:

Черкаси
Канів
Чигирин
Сміла

48.Гетьманська садиба за часів Богдана Хмельницького знаходилася у:

Києві
Львові
Чернігові
Суботові

49.Розвиток національно-визвольного руху українського народу кінця XVII поч. XVIII ст. пов'язаний з ім'ям:

І. Мазепи
Б. Хмельницького
П. Сагайдачного
І. Виговського

50.Цікава пам'ятка «Скелі Довбуша» знаходиться біля села:

Павлівка
Гошів
Бубнище
Тисів

51. Першою лінією оборони міста Ужгорода від нападників слугував замок:

Середнянський
Невицький
Чинадіївський
Хустський

52. Пам'ятка військової архітектури середньовіччя, замок Паланок знаходиться у місті:

Острог
Олеськ
Хотин
Мукачево

53.Осередком гайдамацького руху стало урочище:

Холодна Балка
Холодний Яр
Прокаїлів Сад
Бабин Яр

54.Народне повстання – Коліївщина очолив:

Максим Кривоніс
Максим Залізняк
Іван Муха
Семен Височан

55.Сподвижником ватажка Коліївщини був уманський полковник

І. Гонта
М. Кривоніс
І. Палій
П. Кочубей

56.Про діяльність У. Кармелюка нагадує:

Хотинська фортеця
Меджибіська фортеця
Кодацька фортеця
Кам'янець-Подільська фортеця

57.Обеліск встановлено на могилі відомого діяча Кирило-Мефодіївського товариства О. Марковича у місті:

Черкаси
Полтава
Чернігів
Суми

58.Значний вклад у становленні історичного краєзнавства належить прогресивним діячам науки і культури минулого:

Ф. Вовку
Д. Яворницькому
А. Вахнянину
П. Чубинському

59.Археологічні пам'ятки є об'єктом:

літературного краєзнавства
географічного краєзнавства
історичного краєзнавства
економічного краєзнавства

60.Збирання та вивчення усної народної творчості, різноманітних форм фольклору: казок, дум, легенд, пісень є головним напрямом:

літературного краєзнавства
історичного краєзнавства
географічного краєзнавства
економічного краєзнавства

61. Запорізька Січ стримувала набіги на українські землі

вікінгів
татар
печенігів
половців

62. Яку кількість церков Карпатського регіону віднесено до ЮНЕСКО?

2
4
6
8

63. Археологічні пам'ятки Трипільської культури найбільше зосередженні на:

Лівобережній Україні
Півдні України
Півночі України
Правобережній Україні

64. Відомий музей-аптека знаходиться у :

Львові
Києві
Одесі
Харкові

65. Музей-садиба Т. Шевченка знаходиться у:

м. Сумах
м. Каневі
м. Одесі
м. Львові

66. Які пам'ятки Карпатського регіону внесені до списку Світової спадщини ЮНЕСКО?

історичний центр м. Києва

історичний центр м. Львова
історичний центр Кам'янця Подільського
історичний центр Івано-Франківська

67. Які історико-культурні заповідники України мають статус національні?

«Давній Галич»
«Стародавній Київ»
«Старий Крим»
«Ольвія»

68. Яка архітектурна пам'ятка періоду Київської Русі (XII ст.) збереглася у Карпатському регіоні?

Спаський собор
церква Св. Пантелеймона
церква Св. Духа
Благовіщенська церква

69. В якому місті України збереглися зразки ренесансної архітектури «Чорна кам'яниця», будинок і вежа Корнятка, каплиці Боїмів та Кампіанів?

Києві
Львові
Кам'янці-Подільському
Чернівцях

70. Петраківським розписом розписують у:

Карпатському регіоні
Причорноморському регіоні
Дніпрово-Донецькому
Волинсько-Тернопільському регіоні

71. Археологічні пам'ятки античних міст держав знаходяться у:

Волинсько-Тернопільському регіоні
Київському регіоні
Причорноморському регіоні
Карпатському регіоні

72. Відома пам'ятка архітектури «Будинок з химерами» знаходиться у:

Львові
Києві
Кам'янці Подільському
Харкові

73. Замок «Паланок» знаходиться у:

Олеську
Підгірцях
Мукачевому
Ужгороді

74. Музей-садиба І. Котляревського знаходиться у:

Чернігові
Полтаві
Харкові
Києві

75. Яка кількість історико-культурних пам'яток нараховується в Україні:

близько 20 тис.

близько 30 тис.

близько 40 тис.

близько 50 тис.

76. Найбільш відомий ярмарковий центр України знаходиться у:

Сорочинцях

Полтаві

Черкасах

Чернівцях

77. Найбільш відома археологічна пам'ятка України, знайдена у Товстій могилі називається:

Золота пектораль

Золота симфонія

Золота гармонія

Золота печатка

78. Село Суботів було резиденцією українського гетьмана:

Кирила Розумовського

Івана Мазепи

Дем'яна Многогрішного

Богдана Хмельницького

79. Українське с. Опішня вважається традиційним центром

килимарства

гончарства

боднарства

бжільництва

80. Батьківщиною письменника Василя Стефаника є етнографічний регіон

Гуцульщина

Покуття

Опілля

Бойківщина

81. Найбільші прісноводні озера України знаходяться на:

півночі

півдні

заході

сході

82. Яку кількість відсотків становлять лісові ресурси України від загальної площі:

менше 10%

менше 20%

менше 40%

менше 50%

83. Свідовецький масив знаходиться в :

Львівській обл.

Івано-Франківській обл.

Закарпатській обл.
Чернівецькій обл.

84. Кліматичні ресурси в Україні найбільш сприятливі у регіоні:

Причорноморському
Подільському
Волинському
Карпатському

85. Найтеплішим районом України є:

узбережжя Чорного моря
Південний берег Криму
узбережжя Азовського моря
Карпатський регіон

86. Яка з названих гір є найвищою точкою гірської системи Крим:

Петрос
Ай-Петрі
Роман-Кош
Карадах

87. Найбільшим (за площею) озером України є:

Світязь
Ялпуг
Кагул
Синевір

88. Найглибше озеро України називається:

Світязь
Синевир
Ялпуг
Біле

89. Яка кількість біосферних заповідників на території України?

4
7
9
15

90. Найбільш відомим і наймальовничішим дендрологічним парком України є:

Качанівка
Олександрія
Софіївка
Тростянецький

91. Шатський національний парк знаходиться у:

Волинсько-Тернопільському регіоні
Карпатському регіоні
Причорноморському регіоні
Дніпровському регіоні

92. Карпатський національний природний парк створено у:

1975 р.

1980 р.
1991 р.
1998 р.

93. «Долина нарцисів» знаходиться на території:

Карпатського біосферного заповідника
Карпатського національного природного парку
Національного природного парку «Гуцульщина»
Вижницького національного природного парку

94. Заповідник «Горгани» знаходиться:

в гірській системі Кримських гір
в гірській системі Українських Карпат
на Подільській височині
в Придніпровській низовині

95. Найбільшим озером Українських Карпат є:

Несамовите
Марічейка
Бребенескул
Синевир

96. Південний берег Криму знаходиться у кліматичному поясі:

помірному
субтропічному
субарктичному
тропічному

97. Озеро Несамовите знаходиться на території національного парку:

Гуцульського
Карпатського
Вижницького
Синевирського

98. Найвища вершина рівнинної території України

г. Клива
г. Берда
г. Говерла
г. Піп-Іван

99. Найвищий водоспад рівнинної території України

Червоногородський
Манявський
Труханецький
Бухтівецький

100. Найменша за площею область України:

Львівська
Чернівецька
Тернопільська
Черкаська

101. Площа Івано-Франківської області становить:

11.4 тис. кв. км.
12.8 тис. кв. км.
13.9 тис. кв. км.
15.0 тис. кв. км.

102. Івано-Франківська область межує з:

Польщею
Румунією
Угорщиною
Словаччиною

103. Найвищий район Українських Карпат – це:

Горгани
Чивчини
Чорногора
Бескиди

104. Річна кількість опадів коливається у Передкарпатті в межах:

200-400 мм
400-500 мм
600-800 мм
800-1000 мм

105. Річка Прут бере початок:

біля г. Петрос
біля г. Піп Іван
біля г. Говерла
біля г. Хом'як

106. Найбільш відомим озером Косівського району, назва якого пов'язана з давньою легендою є:

о. Ведмеже
о. Лебедине
о. Біле
о. Ворожеска

107. В Карпатах рідкісну квітку едельвейс називають:

Білотка альпійська
Шовкова косиця
Едельвейс
Пісніжник

108. Реліктову породу дерева, колись досить поширену у нашому краю називають:

модрину польську
тис ягідний
сосну звичайну
сосну гірську

109. Субальпійські луки в Карпатах називають:

поляни
полонини
галявини
сіножаті

110. Яка рідкісна рослина оспівана В. Івасюком в пісні «Червона рута» росте у високогір'ї Карпат?

дзвоники карпатські
лілія лісова
рододендрон східнокарпатський
волошка карпатська

111. Гірську квітку під час масового цвітіння якої, галявини вкриваються жовтою скатертиною називають:

первоцвіт дрібний
тирлич
молодило гірське
арніка гірська

112. Який заповідник створений в 1996 р. у межах Надвірнянського району Івано-Франківської області?

Карпатський біосферний заповідник
заповідник Горгани
заповідник Розточчя
заповідник Синьогора

113. В якому заказнику охороняється реліктове дерево Тис ягідний?

у Княздвірському
в урочищі Осій
в урочищі Верхнє Озерище
в урочищі Тарниці

114. Яка комплексна пам'ятка природи знаходиться на території Болехівської міської ради?

Скелі Довбуша
Турова дача
Писаний камінь
Касова гора

115. Укажіть геологічну пам'ятку природи у Верховинському районі звідки не раз милувалися красвидами І. Франко, М. Грушевський, М. Коцюбинський?

Камінь Довбуша
Писаний камінь
Скелі Довбуша
Соколине око

116. Який дендропарк знаходиться на околиці м. Івано-Франківська?

дендропарк Діброва
дендропарк Дружба
дендропарк Високогірний
дендропарк Софіївка

117. Яка кількість адміністративних районів виділено в межах Івано-Франківської області?

4
6
10

118. Перша залізниця у нашому краю була споруджена:

- у 1864 р.
- у 1866 р.
- у 1901 р.
- у 1908 р.

119. Яка річка в Івано-Франківській області була судноплавна до початку 60-х років XX ст.?

- р. Прут
- р. Лімниця
- р. Дністер
- Свіча

120. В якому населеному пункті Івано-Франківської області розташоване одне з найстаріших підприємств легкої промисловості:

- м. Коломия
- м. Долина
- м. Тисмениця
- м. Тлумач

121. Івано-Франківщина входить до історичної території під назвою:

- Буковина
- Галичина
- Поділля
- Волинь

122. Івано-Франківську область ще називають:

- Закарпаттям
- Прикарпаттям
- Поділлям
- Розточчям

123. Який музей Прикарпаття увійшов до списку «Сім чудес України»?

- Коломийський музей Гуцульщини і Покуття
- Красьнавчий музей в м. Івано-Франківську
- Музей «Писанки» в м. Коломия
- Музей «Бойківщини» в м. Долина

124. Який музей Прикарпаття заслужено називають скарбницею народних промислів?

- Художній музей у м. Івано-Франківську
- Коломийський музей Гуцульщини і Покуття
- Красьнавчий музей «Бойківщини» в м. Долина
- Музей «Писанки» в м. Коломия

125. У якому населеному пункті Тлумацького району виявлено одну з перших стоянок людей епохи палеоліту?

- с. Ісаків
- с. Петрів
- с. Буківна
- с. Олеша

126. Яка унікальна знахідка – зразок палеолітичного тваринного світу була виявлена у с. Старуня 1907 р.?

туша печерного ведмедя
туша мамонта й волохатого носорога
туша шаблезубого тигра
туша буйвола

127. Яку культуру сформували племена в I – III ст.. н. е., які заселяли передгірські та гірські райони Карпат?

зрубну культуру
липецьку культуру
культуру карпатських курганів
комарівську культуру

128. Які східнослов'янські племена, що згадуються у «Повісті минулих літ» у VIII – IX ст. проживали на території Прикарпаття?

поляни
древляни
білі хорвати
тиверці

129. Яке відоме городище Прикарпаття пізніше стало центром Давнього Галича?

Буківнянське
Олешківське
Крилоське
Нижнівське

130. Якого відомого українського археолога справедливо називають Колумбом давнього Галича?

Хвойка
Мозолевського
Пастернака
Ауліха

131. Місто Галич засновано:

у 984 р.
у 988 р.
у 991 р.
1113 р.

132. Дитинець – центр давнього Галича знаходиться:

у с. Комарів
у с. Крилос
с. Залуква
с. Шевченкове

133. Успенський собор споруджено за правління:

Ярослава Осмомисла
Романа Мстиславича
Данила Галицького
Мстислава Удатного

134. Столицею Галицько-Волинської держави Галич стає:

- у 1113 р.
- у 1187 р.
- у 1199 р.
- у 1205 р.

135. Яка архітектурна пам'ятка стародавнього Галича до монгольського періоду збереглася у с. Шевченкове?

- церква Св. Іллі
- церква Різдва Богородиці
- церква Св. Пантелеймона
- церква Успення Богородиці

136. Яка пам'ятка архітектури збереглася біля залишків Успенського собору XII ст. в с. Крилос?

- Успенська церква
- церква Св. Іллі
- церква Св. Пантелеймона
- церква Різдва Богородиці

137. Рух народних месників, який став самобутньою формою боротьби населення Прикарпаття XVI – XIX ст. називався:

- опришківський рух
- гайдамацький рух
- Коліївщина
- Жакерія

138. Олекса Довбуш загинув у:

- с. Микуличин
- с. Ямна
- с. Космач
- с. Дора

139. Настя Лісовські – дружина султана Османської імперії Сулеймана Пишного увійшла в історію під ім'ям:

- Руслана
- Роксолана
- Розалія
- Романія

140. Скит Манявський засновано:

- в 1595 р.
- в 1611 р.
- в 1648 р.
- в 1711 р.

141. Засновником Скиту Манявського був:

- Петро Могила
- Гедеон Балабан
- Іов Княгиницький
- Іван Вишенський

142. В якому році Галичина була приєднана до Австрії?

у 1772 р.
у 1793 р.
у 1795 р.
у 1880 р.

143. Панщина в Галичині була скасована:

у 1840 р.
у 1848 р.
у 1861 р.
у 1885 р.

144. Укажіть діяча «Руської трійці» уродженця Прикарпаття?

Яків Головацький
Маркіян Шашкевич
Іван Вагилевич
Кость Левицький

145. Засновником молодіжного товариства «Січ» був:

К. Трильовський
В. Старосольський
Ю. Романчук.
О. Тисовський

146. Укажіть засновника гуцульського театру в с. Красноїлові Верховинського району?

М. Черемшина
В. Стефаник
Г. Хоткевич
Л. Мартович

147. Керівником листопадового зриву 1 листопада 1918 р. був:

Є. Петрушевич
Д. Вітовський
Є. Коновалець
Л. Бачинський

148. Акт Злуки УНР і ЗУНР відбувся:

22 січня 1918 р.
9 листопада 1918 р.
13 листопада 1918 р.
22 січня 1919 р.

149. Організацію українських націоналістів (ОУН) з 1929 р. очолив:

С. Бандера
Є. Петрушевич
Є Коновалець
Р. Шухевич

150. В якому творі давньоруської літератури автор відзначає: «Галицький Ярослав Осмомисле, високо сидиш ти на своєму златокованому престолі. Підпер ти гори угорські своїми залізними полками, загородивши королю путь, замкнувши Дунаю ворота...»?

у Галицько-Волинському літопису

у «Слові о полку Ігоровім»
у «Київському літописі»
у «Мгарському літописі»

151. Члени «Руської трійці» випустили збірку:

«Русалка Дніпрова»
«Русалка Дністрова»
«Русалка Чорноморська»
«Русалка Чорногорська»

152. В якому році було випущено збірку «Русалка Дністрова»?

у 1830 р.
у 1837 р.
у 1840 р.
у 1841 р.

153. Перша щотижнева газета галицьких українців називалася:

«Зоря Карпат»
«Зоря Прикарпаття»
«Зоря Галицька»
«Зоря Покуття»

154. В якому населеному пункті Прикарпатського краю народився польський поет Францішек Карпінський?

с. Коршів Коломийського району
с. Голосків Коломийського району
смт. Отинія Коломийського району
с. Ворона Коломийського району

155. Лесь Мартович народився:

в с. Серафінці Городенківського р-н
в с. Торговиця Городенківського р-н
в с. Тишківці Городенківського р-н
в с. Чортовець Городенківського р-н

156. Марко Черемшина народився:

в с. Рожнів Косівського р-н
в с. Вербовець Косівського р-н
в с. Кобаки Косівського р-н
в с. Соколівка Косівського р-н

157. Василь Стефаник народився :

в с. Стецева Снятинського р-н
в с. Русів Снятинського р-н
в с. Завалля Снятинського р-н
в с. Кобаки Косівського р-н

158. Якому видатному польському письменнику в 1898 р. у м. Станіславі урочисто відкрито пам'ятник?

В. Замаровському
Г. Сінкевичу
А. Міцкевичу
С. Вінцензу

159. В якому населеному пункті Прикарпаття був зведений пам'ятник Т. Шевченку, який вважається одним із перших у світі?

- в с. Павлівка Тисменицького р-н
- в с. Ямниця Тисменицького р-н
- в с. Тюдів Косівського р-н
- в с. Хом'яківка Тисменицького р-н

160. В якому населеному пункті нашого краю в околиці Івано-Франківська у 1911 р. відкритий пам'ятник Т. Шевченку?

- в с. Вовчинці
- в с. Крихітці
- в с. Опришівці
- в с. Угорники

161. Перші прозові твори І. Франком у 1876 р. були написані в нашому краї:

- у с. Шевченкове Долинського р-н
- у с. Новоселиця Долинського р-н
- у с. Лолин Долинського р-н
- у с. Гошів Долинського р-н

162. Іван Франко протягом 1900-1914 років відпочивав:

- у с. Кривопілля Верховинського р-н
- у с. Красник Верховинського р-н
- у с. Криворівня Верховинського р-н
- у с. Устеріки Верховинського р-н

163. Укажіть українську письменницю, діячку жіночого руху на Галичині Організаторку «Товариства Українських жінок»?

- О. Кобилянська
- Н. Кобринська
- О. Рошкевич
- Марійку Підгірянку

164. В якому населеному пункті Верховинщини встановлено меморіальну дошку Лесі Українки де у 1901 році вона лікувалась?

- у с. Ільці
- у с. Зелене
- у с. Буркут
- с. Ільці

165. Українська письменниця Марійка Підгірянка народилась:

- у с. Білі Ослави Надвірнянського р-н
- у с. Добротів Надвірнянського р-н
- у с. Красне Надвірнянського р-н
- у с. Назавизів Надвірнянського р-н

166. Укажіть громадського-політичного діяча, письменника і публіциста, який народився в с. Монастирська біля м. Косова?

- Т. Окуневський
- І. Федорак
- М. Павлик
- А. Могильницький

167. В якому населеному пункті нашого краю народився відомий український поет лауреат Державної премії імені Тараса Шевченка в галузі літератури Тарас Мельничук?

- у с. Джурів Снятинського р-н
- у с. Уторопи Косівського р-н
- у с. Текуча Косівського р-н
- у с. Шешори Косівського р-н

168. Укажіть відомого українського поета, критика і літературознавця, публіциста, державного діяча уродженця с. Стопчатів Косівського р-н?

- Д. Павличко
- С. Гординський
- Р. Федорів
- М. Козоріз

169. Укажіть директора дитячого видавництва в м. Києві А-БА-БА-ГА-ЛА-МА-ГА, члена Спілки письменників України?

- Іван Малкович
- Петро Осадчук
- Богдан Радиш
- Константин Сачик

170. Пам'ятник провідникові ОУН становлено у селі де народився визначний діяч С. Бандера:

- Угорниках
- Старому Угринові
- Лолині
- Русові

171. Величний пам'ятник головному командирі УПА встановлено в «родинному гнізді» Шухевичів у:

- Городниці
- Незвисько
- Тишківці
- Озеряни

172. Пам'ятник у м. Івано-Франківську встановлено визначному діячеві Народного Руху України :

- В. Чорноволу
- А. Горській
- О. Тихому
- В. Стусу

173. Найбільша і найповніша в Україні колекція середньовічного сакрального мистецтва XII-XIII ст. знаходиться у:

- Етнографічному музеї Львова
- Музеї етнографії і побуту
- Львівському музеї українського мистецтва
- Меморіальному музеї Львова

174. Музей народної архітектури і побуту розташований у:
Хомуцькому парку

Парку Шевченківський гай
Парку Феофанії
Устимівському дендрологічному парку

175. У міжвоєнний період першим історико-культурним заповідником було оголошено:

Києво-Печерську лавру
Стародавнє місто Білгород-Дністровський
Острів Хортиця
Андріївську церкву

РЕКОМЕНДОВАНА ЛІТЕРАТУРА

Основна література

1. Маланюк Т.З. Краєзнавство: навч.-метод. посіб. для студентів спеціальності 028 «Менеджмент соціокультурної діяльності». Київ : ТОВ «Видавничий дім «АртЕк», 2019. 186 с.
2. Маланюк, Т. З. Краєзнавство і туризм : навч. посібник. Івано-Франківськ : СПД І.О. Іванців, 2010. 200 с.
3. Стежками Прикарпаття : фотоальбом. / Т. Маланюк та ін. Львів : Манускрипт-Львів, 2018. 150 с.
4. Запрошує Прикарпаття = Welcome to the Ciscarpathia : ілюстроване видання / Т. Маланюк та ін. Львів : Манускрипт, 2016. 127 с.
5. Маланюк Т., Шикеринець В., Вичівський П., Орлова В. Помежів'я історії. Націотворчі, культурні і туристичні виміри минулого і сьогодення України: Колект. монограф. / Заг. наук. ред. І. Монолатія, Л. Польової Івано-Франківськ : Лілея-НВ, 2023. С. 190-200.
6. Маланюк Т., Качмар О. Мистецька спадщина Гуцульщини / Pro publico bono / Для загального добра : на пошану доктора історичних наук, професора Володимира Клапчука з нагоди його 60-річчя : Колективна монографія / Упор. Л.В. Польова, І.Я. Мендела, О.В. Поздняков / Прикарпатський національний університет імені Василя Стефаника. Івано-Франківськ : Фоліант, 2023. С. 284–300.
7. Маланюк Т. Використання культурно-історичних пам'яток національного заповідника «Давній Галич» для розвитку туризму. Проблеми активізації рекреаційно-оздоровчої діяльності населення матеріали XII Міжнар. наук. практ. конф., м. Львів, 23-24 квітня 2020 р. С. 257-259.
8. Маланюк Т.З. Пам'ятки Західно-Української Народної Республіки культурно-історичні: Івано-Франківська область Західно-Українська Народна Республіка 1918–1923. Енциклопедія : До 100-річчя Західно-Української Народної Республіки. Т. 3: П – С. Івано-Франківськ : Манускрипт-Львів, 2020. С.31-37.
9. Реєнт О. Краєзнавство в Україні : історичні традиції і стратегія розвитку Київ, 2019. 213 с.
10. Сливка Л. В. Краєзнавство і туризм : навч.-метод. посіб. для студ. зі спец. «Географія» Івано-Франківськ : Симфонія форте, 2013. 80 с.
11. Великочий В.С., Маланюк Т.З., Мельник Г.Д. Прикарпаття туристичне / Прикарпаття спадщина віків. Пам'ятки природи, історії. Культури, етнографії. Історико-культурологічне видання. Львів : Манускрипт-Львів, 2006. С. 504–567.
12. Клапчук В.М. Туризм і курортне господарство Галичини : монографія. Прикарпатський національний університет імені Василя Стефаника. Івано-Франківськ : Фоліант, 2012. 224 с.
13. Кузенко П. Я. Сакральна архітектура України. Навч. метод. посіб. / За заг. ред. проф. В.А. Качкана . Івано-Франківськ, 2008. 88 с.
14. Крачило М. П. Краєзнавство і туризм : навч. посіб. Київ : Вища школа, 1994. 180 с.
15. Кремень В. Вітчизняне краєзнавство : стратегічні орієнтири сучасної освітньої парадигми. *Краєзнавство*. 2011. № 3. С. 10–15.
15. Кушнарченко Н. М. Бібліотечне краєзнавство : підручник. Київ: Знання, 2007. 502 с.
16. Гаврилишин, П., Чорненко Р. Станиславів: віднайдені історії. Брустурів : Дискурсус, 2020. 256 с.
17. Положення про запобігання академічному плагіату в Прикарпатському національному університеті імені Василя Стефаника. URL: <https://pnu.edu.ua/положення-про-запобігання-плагіату>
18. Помежів'я історій. Націотворчі, культурні та туристичні виміри минулого і сьогодення України. ред. І. Монолатія, Л. Польової Івано-Франківськ : Лілея-НВ, 2023. 352 с
19. Про культуру : Закон України від 4.2.2000 р. (Відомості Верховної Ради України). 2000. № 24. С. 69.
20. Про музеї та музейну справу : Закон України від 29.06. 1995 р. (Відомості Верховної Ради України). 1995. № 25. С. 9.
21. Про охорону культурної спадщина : Закон України від 08.06.2000 р. (Відомості Верховної Ради України). 2000. № 39. С. 333.
22. Правова охорона культурної спадщини. Київ. : Інтерграфік, 2004. 320 с.
23. Правова охорона культурної спадщини. Нормативна база. Київ. : ХІК, 2006. 576 с.
24. Про охорону навколишнього природного середовища : Закон України від 25.06.99 р. (Відомості Верховної Ради України). 1999. № 4. С. 546.
25. Про природно-заповідний фонд України : Закон України від 6.06.992 р. (Відомості Верховної Ради України). 1992. № 34. С. 502.

26. Бойківщина : Історико-етнографічне дослідження / Відп. ред. Ю. Г. Гошко. Київ.: Наук. думка, 1983. 304 с.
27. Грабовецький В. Ілюстрована історія Прикарпаття : Вид. друге доп. Т. III. Івано-Франківськ : «Нова Зоря», 2004. 464 с.
28. Петранівський В. Л., Рутинський М.Й. Туристичне краєзнавство : навч. посіб. / за ред. проф. Ф. Д. Заставного. Київ. : Знання, 2006. 575 с.

СЛОВНИК ТЕРМІНІВ

Соціально-культурна діяльність - діяльність соціальних суб'єктів, суть і зміст якої складають процеси збереження, трансляції, освоєння і розвитку традицій, цінностей, норм у сфері художньої, історичної, духовно-моральної, екологічної і політичної культури.

Соціокультурна діяльність - це сфера діяльності, спрямована на стимулювання у різних соціальних груп населення ініціативи і творчості, на формування соціально-психологічного комфорту у людей, на перетворення навколишнього мікросередовища (сім'я, друзі, товариші по службі і т. д.).

Соціально-культурне замовлення (СКЗ) - форма договірних стосунків між місцевими органами культури і колективом культурно-освітнього закладу, що виражається в досягнутій угоді про розробку і реалізацію соціально-значущого культурного проекту, цільової творчої програми. СКЗ фінансується в порядку наднормативного фінансування за програмно-цільовим принципом.

Соціально-культурна послуга - послуга із задоволення духовних, інтелектуальних потреб і підтримка нормальної життєдіяльності споживача.

Культурна діяльність - визначається як творча, господарська, наукова, бібліотечна, інформаційна, музейна, освітня, культурно-дозвілєва та розважальна діяльність, спрямована на створення, тиражування, розповсюдження, демонстрування, популяризацію, збереження і використання культурних благ та культурних цінностей для задоволення культурних потреб громадян.

Соціальна робота - галузь наукових знань, академічна дисципліна та професійна діяльність, спрямована на підтримання і надання кваліфікованої допомоги будь-якій людині, групі людей, громаді, що розширює або відновлює їхню здатність до соціального функціонування, сприяє реалізації громадянських прав, запобігає соціальному виключенню.

Аукціон - сучасна комплексна форма культурно-дозвілєвої діяльності, в основі якої - публічний розпродаж предметів, сувенірів, тобто матеріальних цінностей за знання.

Банк даних - сукупність однієї або декількох баз даних із засобами управління даними. Б. д. автоматизована інформаційно-пошукова система, що складається з однієї або декількох баз даних і системи зберігання, обробки та пошуку інформації в них.

Бібліотека - науково-довідкова, заклад культури, створений для громадського користування і зберігання друкованих творів.

Декоративно-прикладне мистецтво - одна з форм народної творчості, діяльність по створенню художніх виробів декоративного та (чи) ужиткового призначення.

Дозвілля - діяльність у вільний час поза сферою громадської і побутової праці, завдяки якій індивід відновлює свою здатність до праці і розвиває в собі в основному ті уміння і здібності, які неможливо удосконалити у сфері трудової діяльності.

Інтелектуальна власність - виняткове право громадянина або юридичної особи на результат інтелектуальної діяльності: літературна, художня, виконавська, звукозаписна, телевізійна діяльність.

Вироби народного художнього промислу - художній виріб декоративного та (чи) ужиткового призначення, виготовлений відповідно до традицій цього промислу.

Інформатизація - організаційний соціально-економічний і науково-технічний процес створення оптимальних умов для задоволення інформаційних потреб і реалізації прав громадян, органів державної влади, органів місцевого самоврядування, організацій, громадських об'єднань на основі формування і використання інформаційних ресурсів.

Мистецтво - термін, використовуваний в двох значеннях:

- 1) майстерність, уміння, спритність, вправність, розвинені знанням справи;
- 2) творча діяльність, спрямована на створення художніх творів (естетично-виразних форм).

Картотека (від грецьк. theke - ящик) - сукупність, набір карток-носіїв інформації, об'єднаних, систематизованих і розміщених в якому-небудь порядку: за абеткою, темами, термінами.

Якість послуги - сукупність характеристик послуги, що визначають її здатність задовольняти встановлені або передбачувані потреби споживача.

Клуб (любительське об'єднання) - організована форма громадської самодіяльності, що створюється на основі добровільності, спільності творчих інтересів і індивідуального членства учасників з метою задоволення різноманітних духовних запитів і інтересів у вільний час.

Клубна установа - організація, основною діяльністю якої є вивчення, надання населенню різноманітних послуг соціально-культурного, просвітницького, оздоровчого і розважального характеру, створення умов для занять любительською художньою творчістю.

Колектив самодіяльної народної творчості - добровільне об'єднання аматорів, засноване на спільності інтересів і спільної творчої діяльності, сприяючій розвитку дарувань його учасників, освоєнню і створенню ними культурних цінностей.

Гурток - поширена первинна форма самодіяльності.

Культура народів і етнічних спільностей - стійка сукупність властивих окремій національній (етнічній) групі загальних світоглядних, моральних і матеріальних цінностей, норм і зразків поведінки, що визначають її характерні особливості, визнання цінності цих культур і прояв пошани до них.

Культурна діяльність - діяльність із збереження, створення, поширення і освоєння культурних цінностей.

Культурно-дозвілєва діяльність - діяльність з організації дозвілля, надання різноманітних соціально-культурних послуг, створенню умов для занять самодіяльною художньою творчістю.

Культурні цінності - моральні і естетичні ідеали, норми і зразки поведінки, мови, діалекти і говори, національні традиції і звичаї, історичні топоніми, фольклор, художні промисли і ремесла, твори культури і мистецтва, результати і методи наукових досліджень культурної діяльності, що мають історико-культурну значущість будівлі, споруди, предмети і технології, унікальні в історико-культурному відношенні території і об'єктів.

Культурні блага - умови і послуги, що надаються організаціями, іншими юридичними і фізичними особами для задоволення громадянами своїх культурних потреб.

Аматор - "охочий до чого-небудь", що "любить що-небудь", а також "дилетант, тобто людина без належної спеціальної підготовки, яку вона набуває з досвідом" (В. І. Даль).

Любительський рух - організація діяльності через спілкування і творчість до самореалізації. Де спілкування відбувається через предмет діяльності, а творчість - через практичну любительську діяльність.

Любительське мистецтво - непрофесійна творча діяльність, що спрямована на створення естетично-виразних форм, базується на духовних потребах і інтересах людини.

Майстер народного художнього промислу - фізична особа, яка виготовляє вироби певного народного художнього промислу відповідно до його традицій.

Матеріальна послуга - послуга із задоволення матеріально-побутових потреб споживача.

Методика (у соціології) - система операцій, процедур, прийомів встановлення соціальних фактів, їх систематизації і засобу їх аналізу.

Методика (у контексті соціокультурної діяльності) - система знань про засоби, форми і методи, вживані закладами культури.

Методика культурно-дозвілєвої діяльності - діалектична єдність професійної діяльності організаторів і методистів (сценаристів, режисерів та інших фахівців) і учасників культурно-дозвілєвих програм та інших відвідувачів закладів культури.

Методична робота – 1. цілеспрямований, цілісний, безперервний процес, спрямований на підвищення професіоналізму і кваліфікації працівників як показника якості кадрового потенціалу організації;

2. безперервний, цілеспрямований процес по вивченню споживача культурних послуг, зміст послуг і розвитку соціально-культурних пропозицій.

Меценатство - безвідплатна, як правило, тривала діяльність, пов'язана з систематичною фінансовою підтримкою творчої особи, колективу.

Музей - науково-дослідний і культурно-дозвіллевий заклад, який здійснює комплектування, облік і зберігання, вивчення і популяризацію пам'яток історії і культури, природних об'єктів.

Народний художній промисел - одна з форм народної творчості, діяльність по створенню художніх виробів ужиткового та (чи) декоративного призначення, здійснювана на основі колективного освоєння і спадкоємного розвитку традицій народного мистецтва в певній місцевості в процесі творчої ручної та (чи) механізованої праці майстрів народних художніх промислів.

Нематеріальна культурна спадщина - звичаї, форми представлення і вираження, навички, а також пов'язані з ними інструменти, предмети, артефакти і культурні простори, визнані співтовариствами, групами і, в деяких випадках, окремими особами як частина їх культурної спадщини. Така нематеріальна культурна спадщина, що передається з покоління в покоління, постійно відтворюється співтовариствами і групами залежно від їх довкілля, їх взаємодії з природою, їх історії та формує у них почуття самобутності і спадкоємності, сприяючи тим самим пошані культурної різноманітності і творчості людини.

Обряд - традиційна форма передачі культури новим поколінням. Система специфічних дій, що копіюється кожним новим поколінням. Носить символічний характер.

Звичай - загальноприйнятий порядок, традиційно сталі правила поведінки, дії і т.д., що копіюється новими поколіннями.

Відпочинок - будь-яка діяльність або бездіяльність, спрямована на відновлення сил людини, яка може здійснюватися як на території постійного проживання людини, так і за її межами.

Показник якості послуги (обслуговування) - кількісна характеристика одного або декількох властивостей послуги (обслуговування), що становлять її (його) якість.

Рекреація (від. лат. "recreatio" - букв. відновлення) - відпочинок, відновлення сил людини, витрачених в процесі певної діяльності.

Ритуал (від латв. - обрядовий): -

- форма складної символічної поведінки, що історично склалася, впорядкована система дій;
- виражає соціально-культурні і релігійні цінності;
- традиційно вироблений метод соціального виховання;
- кульмінаційна частина обряду, де відбувається перехід особи з однієї особово-соціальної якості в іншу.

Самодіяльна (любительська) народна творчість - сукупність творів різних видів і жанрів, створених народом на основі його самобутніх традицій, а також своєрідні форми і способи художньо-мистецької діяльності.

Вільний час - частина неробочого часу, не пов'язана із задоволенням природних потреб і відведена для виконання діяльності нетрудового характеру

Сільський клубний заклад - клубний заклад, розташований на території сільської ради.

Спонсорство - вид фінансової підтримки культурних потреб, розрахований на отримання непрямого ефекту від зроблених вкладень (створення позитивного іміджу фірми, отримання податкових пільг, реклама і т. д.).

Стандарт на послугу - стандарт, що встановлює вимоги, які повинна задовольняти послуга, з тим щоб забезпечити відповідність її призначенню.

Суб'єкти культурної діяльності - фізичні та юридичні особи, що беруть участь в культурній діяльності.

Сфера обслуговування населення - сукупність підприємств, організацій і фізичних осіб, що надають послуги населенню.

Творчий працівник - фізична особа, яка створює культурні цінності, вважає власну творчу діяльність невід'ємною частиною свого життя, визнана або вимагає визнання як творчого працівника, незалежно від того, являється чи ні членом якої-небудь асоціації творчих працівників (до творчих працівників належать особи, зараховані до таких Всесвітньою конвенцією про авторське право, конвенцією Берну про охорону творів літератури і мистецтва, Римською конвенцією про охорону прав артистів-виконавців, виробників фонограм і працівників органів радіомовлення).

Послуга - результат безпосередньої взаємодії виконавця і споживача, а також власної діяльності виконавця по задоволенню потреби споживача.

Послуги закладів (організації) культури (у тому числі рекреаційні послуги) - діяльність, результати якої не мають матеріального вираження, реалізуються і споживаються в процесі здійснення культурної творчої і дозвілєвої діяльності установи культури.

Бал - різновид вечорів відпочинку, яка відрізняється різноманітністю використовуваних емоційно-художніх засобів дії і великою варіативною композиційною побудовою, що театралізується.

Гуляння - масове народне свято просто неба в парках культури і відпочинку, на вулицях, площах, заміських садах, на набережних.

Дисотека - багатоваріантна форма проведення колективного дозвілля людей, що об'єдналися на основі загального інтересу до музики і танцю; складний технічний комплекс пристроїв, приладів для світла, звуку, ефектів, слайдів, фрагментів кіно, фотографій.

Диспут - публічна суперечка на актуальну для аудиторії тему, діалогічна форма усної пропаганди.

Вечір - емоційний погляд на подію (проблему), прийом подачі документального матеріалу, структура його побудови: вечір-репортаж, вечір-розповідь, вечір-портрет, вечір-інтерв'ю (діалог), вечір-мітинг, вечір-ритуал.

Клубний вечір - масове видовище, присвячене певній проблемі (темі), орієнтоване на конкретну аудиторію; сценічна композиція, ланцюг усних виступів, образів, що розвиваються за законами клубної драматургії.

Літературно-музична композиція - монтаж (з'єднання) різножанрових творів літератури і мистецтва, об'єднаних темою і ідеєю, єдиним сценарно-режисерським ходом.

Метод - правильний шлях, спосіб, план для досягнення певної мети: в науці спосіб і порядок дослідження предмета для отримання якнайповнішого і відповідного істині результату. Метод документальності заснований на використанні конкретних життєвих фактів в художній формі.

Номер (у контексті культурно-дозвілєвої програми) - окремий відрізок дії, що має власну внутрішню структуру.

Огляд - публічний показ досягнень і результатів суспільно корисної діяльності колективів.

Тематичний вечір, що театралізується, - ідейно і сюжетно організований ланцюг усних виступів, дій, зорових образів, пов'язаних між собою не лише сюжетом, але і певним сценарієм і режисерським ходом. Як правило, складається з двох частин (масової і сценічної), передбачає участь реального героя. Тематичний концерт, що театралізується, - особливий жанр сучасного масового мистецтва, в якому використовуються різні жанри, починаючи від академічного хору і закінчуючи народним танцем. На відміну від філармонічного, завжди тематичний, в нім художнє і смислове з'єднується в одне ціле. У центрі - номер, що становить основу жанру.

Тематичне свято, що театралізується, - особливий вид соціально-культурного життя людей, який припускає безліч видовищних форм, діючих одночасно: карнавальний хід, маніфестація, концерт, обряд або ритуал, масові гуляння і т. д.

Аналітична година - заняття, на якому розглядається актуальна проблема, розбираються причини її виникнення і способи вирішення.

Баскет-метод (розбір ділових паперів) - метод навчання на основі імітації ситуацій, що часто зустрічаються в практиці роботи керівників. Одному з присутніх пропонують виступити в ролі керівника, якому потрібно в терміновому порядку розібрати ділові папери (листи, доповідні записки, телефонограми, факси, звіти і тому подібне), що накопичилися на його столі та прийняти з цього певні дії.

Ділова гра - форма навчання, коли відтворення учбової тематики відбувається на основі ситуаційного матеріалу, що моделює ті або інші аспекти професійної діяльності слухачів. Ділова гра припускає наявність певного сценарію, правил роботи та інформації, що визначає хід змісту гри.

Доповідь - метод розгорнутого освітлення актуальних проблем з метою вироблення громадської думки з наступними обговореннями і визначенням висновків, оцінок, резолюцій.

Комп'ютерне навчання - метод навчання, при якому інформація надається невеликими блоками в друкарському виді або на моніторі комп'ютера. Після прочитання кожного блоку матеріалу той, хто навчається повинен відповісти на запитання, покликані оцінити глибину розуміння і ступінь засвоєння вивченого матеріалу.

Конференція - засіб спілкування, обговорення і рішення проблем в наукових, професійних і політичних співтовариствах. В той же час це і засіб ділового спілкування з метою підвищення активності діяльності.

Коучинг (англ. coaching) - метод безпосереднього навчання менш досвідченого співробітника досвідченішим в процесі роботи; форма індивідуального наставництва, консультування. Коучинг - форма консалтингу, тобто бізнес-консультування. На відміну від звичайного, традиційного викладання, коучинг не розповідає про минуле досліджуваного питання, не висуває і не аналізує безліч точок зору. Коучинг економить час, розкриваючи суть проблеми і пропонуючи практичні методи її рішення.

Круглий стіл - один із способів обговорення проблеми, вироблення стратегії і тактики ділової політики закладу (закладів) культури. Учасниками круглого столу зазвичай є керівники або авторитетні фахівці в професійній області діяльності.

Курси - одна з форм підготовки і підвищення кваліфікації працівників для сфери виробництва і управління, науки, культури, освіти, охорони здоров'я і побутового обслуговування населення.

Лекція - метод усної дії, розгорнутого наукового освітлення проблем сучасності. Види: академічна, публічна, лекція-концерт, лекція-показ, кінолекторій, цикл лекцій.

Майстер-клас - показовий урок фахівця з різних видів і жанрів мистецтва (творчості).

Ролева гра - метод навчання, в якому ігрові ситуації зазвичай моделюють або відтворюють реальні або типові робочі ситуації, де кілька осіб, які навчаються грають певні ролі (наприклад, начальника і підлеглого) в певних обставинах, прагнучи добитися рішення поставленої навчальної задачі.

Семінар - один з основних видів учбових занять, що складається з обговорень, повідомлень, доповідей, рефератів, виконаних учасниками за результатами культурно-дозвіллевих практик. У соціокультурній сфері більшою мірою семінари використовуються як самостійна форма тематичних учбових занять, не пов'язаних з лекційними курсами.

Тренінг - систематичне тренування і вдосконалення певних навичок і умінь. Під тренінгом розуміється таке навчання, в якому теоретичні блоки матеріалу мінімізовані і основна увага приділяється практичному набуванню навичок і умінь.

Методичне орієнтування - форма повідомлення про впровадження активних форм клубної роботи в галузі, рекомендовані репертуарні і сценарні матеріали; огляд спеціальної і періодичної літератури і т. д.

Методична довідка - коротка форма інформації про якісні аспекти аналізу практики клубної роботи.

Методичні рекомендації - повна інформація про рекомендований досвід, відтворює як досвід проведення заходу, так і усю "закулісну" роботу, пов'язану з його вибором, моделюванням, підготовкою і т. п.; дані про причини виникнення нового досвіду, умови, значення його результативності, можливості застосування цього досвіду в типових ситуаціях і т. і.

Методичний лист - коротка форма повідомлення, практично застосовується для виконання планових завдань.

Узагальнення досвіду - повна інформація про передовий досвід з конкретною фіксацією результатів досвіду за певними ознаками (об'єкт аналізу, суб'єкт дії; умови проведення роботи; мета і зміст заходу, методи роботи; досягнутий результат)

Навчальне видання

**Т.З. МАЛАНЮК.
В.В. ФЕДОРАК В.В.
О.В. КАЧМАР
О.І. ДУТЧАК
В.В. ШИКЕРИНЕЦЬ**

КРАЄЗНАВСТВО

Навчально–методичний посібник

В авторській редакції
Гарнітура Times New Roman
Наклад 300 прим.